

הסנדלר

לאה גולדברג

כשני קילומטרים נותרו עד המושבה. היינו עייפים. ישבנו לנוח. אחרי תלאות הלילה ואחרי הליכה של שמונה שעות רצופות בדרך הקשה היה כל גופי דואב וחשתי ברגלי. ד"ר סגלמאן היה היחיד בשלושתנו שהיה לבוש ונעול כבימים כתיקונם. הסנדלר ואני היינו יחפים. ביציאתי נעלתי נעלי בית, אבל כשהוכרחנו לטפס על הסלעים נפלה נעלי האחת לתהום, ולא היתה לי ברירה אלא לשלוח גם את השנייה בעקבותיה. רגלי נפצעו ברגבים, בקוצים, באבנים חדות, ואילו הסנדלר הלך בקלות, כאדם שרגל ביחפותו, האדמה נושאת אותו באהבה ואינה פוגעת בו לרעה. כדוגמה חיה היה למאמר־העם: הסנדלר הולך יחף, חששתי איפוא שהחניה באה בעיקר בגללי. לבי נקפני מעט ואמרתי כמה מלים של התנצלות, אך הסנדלר הרגיעני באמרו שאין בכך כלום, המנוחה טובה לכולנו והדרך שלפנינו קצרה ואין בה משום סכנה. והבשורה הרעה אשר בפינו אל לנו למהר לבשרה. בין כה וכה אין להושיע.

הוא ישב על אבן גדולה שממולנו, והתינוק מוטל על ברכיו בנחת, כבעריסה. בידי הגדולות, הנבונות, פתת את השמיכה, התינוק ישן עדיין, שפתיו הורדות־כחות חייכו ולחיינו היו חלקות ומבהיקות כאילו עלה מן הרחצה ולא ממשרפות הכפר החרוס. הרופא נתכופף, נטל בזהירות את ידו הקטנה של התינוק ומישש את הדופק. הפטיר: „בסדר“.

אז רווח לכולנו ושתקנו שתיקה של רווחה.

כך ישבנו בצדה של דרך, שלוש הניצולים היחידים מהורבנו של המושב הנידח, שלושתנו לא מבני המקום. זרים. ואתנו התינוק היחיד שניצול מכל ילדי הכפר. תינוק בן עשרה חדשים, אשר אנחנו לא ידענו את שמו.

בשעה שנפלו הפגזים הראשונים שעה קלה לפני חצות ואש להבה גדולה עלתה ממחסן־העץ, שהוא לא הרחק מצריף מגורי, הייתי יושב על מיטתי, מוכן ומזומן להתפשט בגדי לשנת־הלילה, כבר חלצתי, כאמור, את נעלי ונעלתי דרדסים רכים. עם הקולות והרעמים נפלתי ארצה. וכמו הניעני איזה כוח החילותי זוחל. זחלתי ולא פסקתי, המום שאון ומסונזור אש. לא תפסתי את אשר סביבי, רק נדמה היה שכל ישועתי באותה זחילה, וכך הגעתי אל מעבר לשער שבמורד הגבעה. אין אני יודע כמה זמן עבר מאז החילותי לזחול. אפשר אפילו שכל אוהו עניין לא ארך ביותר, שכן היה צריפי האחרון במושב.

רק כאשר קמתי על רגלי ראיתי שהסנדלר והרופא עומדים שם. הרופא, ד"ר סגלמאן, בא

דיוקא אותה שעה מתוך למושב. מביקור בכפר השכן. לפיכך היה לבוש כבכל ימות השנה. ואף מזוודתו עם כלי רפואתו עמו. איך ניצל הסנדלר אינני יודע. מן הדברים המעטים שדיבר אחר־כך נסתבר לי שהוא יודע הכל, ראה הכל, גם הספיק להציל את התינוק היחיד הזה. הוא עמד, והתינוק המעוטף בזרועותיו. שמעתיו אומר לרופא:

„הוא לבדו. הנפש היחידה מכולם“.

התינוק שכב דמום, עיניו פקוחות, ובעינים הפקוחות הללו, שלא הביעו אפילו תמהון, היתה מרצדה. כבתוך אספקלריה, בבואת השלהבת האדומה של המושב העולה באש, חושבני שלעולם לא אשכח כיצד משתקף חורבן בעיניו של תינוק בן עשרה חדשים.

„של מי הוא?“ שאלתי.

הסנדלר כפף ראשו, התבונן בפניו.

„אינני יודע בדיוק. כמדומני, של פנינה“.

„לא“, אמר הרופא, „זהו הנכד של המגיד. אני זוכר אותו היטב. לפני חודש טיפלתי

בו. היחה לו דיפטריה. הוא כבן עשרה חדשים עכשיו“.

„מה שמו?“ שאל הסנדלר.

דוקטור סגלמאן משך בכתפיו:

„אינני יודע“. והתנצל: „שמותיהם של קטנים שכאלה אינני זוכר. הלא אי אפשר עדיין

לדבר אתם“.

„אבל יהיה עלינו ללכת דרך ארוכה וקשה“, אמר הסנדלר והיה נהיר שהוא האיש

המחליט מה נעשה כולנו. עצם דיבורו השקט, דמיתו החסונה, רחבת הכתפים, היו אותה שעה כחוק ולא יעבור.

אך הרופא שמע מתוך דבריו לא פקודה בלבד, כי גם רמו. הוא העמיד את מזוודתו ארצה, נטל את התינוק מזרועות הסנדלר ופרש עמו הצדה. רק לאחר שעה קלה תפסתי ששעה בו משהו כדי שיישן. התינוק פעזה פעייה דקה, אך מיד לאחר שחזר הסנדלר ונטלו בזרועותיו נשתתק ושקט.

כך יצאנו לדרך. מאחוריני חורבן ומוות. שלושתנו, כאמור, זרים במושב, אך אני הזר שבכולם, מאחר ששייבתי באותו מקום נידח, ישיבתו של אדם מסתכל, לא היתה לה כל זיקה של ממש לצרכיו של הכפר. הרופא, דוקטור סגלמאן, היה יוצא ונכנס שם בתוקף מקצועו. עזרתו דרושה, בואו רצוי, והוא נוח לבריות ומקובל על הבריות, ומכיוון שלא היה במושב הנידח רופא היושב שם ישיבת קבע, היה הוא חשוב בעיני המחישבים כ„רופא שלנו“. הסנדלר אף הוא היה בא רק אחת לחדשיים־שלושה, והיה יושב בכפר שבועות אחדים ומתקן את נעליהם ומגפיהם של המחישבים, ולפי שלא היה סנדלר אחר במקום, סנדלר קבוע. קראו לו הכל, למקטן ועד גדול, „הסנדלר שלנו“, רק אני לא הייתי „שלונו“, ולא היתה לי שום זכות לתואר הזה. אני, הסופר, באתי למושב זה להתבונן בחיי האנשים, רציתי לחיות בתוכם, כדי לכתוב אחר כך ספר, כפי שסבור הייתי — רומאן על חיי כפר בארץ ישראל. בחרתי במושב הנידח הזה, לפי שנראה לי משום־מה כי החיים במקום אשר כזה מתקרבים ביותר למושג שלי על הכפר. לכתוב על קיבוץ לא הפצתי, חששתי להיכנס לעביהקורה של שאלות חברתיות למיניהן, של בעית ההגשמה הסוציאליסטית, שלא ראיתי עצמי מוכשר למצוא לה פתרונים; מן המושבות, ואף מן הותיקות ביותר, הייתי סולד מחמת ההווי העירוני למחצה שבהן, גם חושש הייתי במידת־מה מפני השיגרה. נדמה היה לי, איפוא, שמושב, ודוקא נקודה נידחת ומרוחקת מכל ישוב כגון זה, יש בו מכל אותן הסגולות שביקשתי בשעה שתיכנתי

את תכניתי בעודי בעיר. אם אדבר בגילוי לב גמור, הרי אפשר יהיה עוד מניע אחד שהכריחני לבחור בימי מלחמה אלה בנקודה נידחת אשר כזאת: אולי היה זה מורד־לב או אותה שאיפה אנוכיית לשקט גמור, ונדמה היה לי ששם אהיה רחוק ומרוחק מכל המולת המלחמה ומכל סכנה. במלחמת העולם הייתי חייל ונפצעתי פצעים קשים ועבר עלי זעזוע נפשי גדול ובעומק לבי האמנתי כי ראוי אני למעט שלווה. אכן איש לא פילל עד הרגע שבו נפתחה הרעה, כי יעלה על דעתו של מישהו להתקיף את המושב האבוד הזה, שלא היתה בו שום חשיבות אסטרטגית. הזנה אירע מה שאירע. ידעתי, כי מחר תודפסנה כעתונות כותרות באותיות של קידוש־לבנה ויסופר כל סיפור־המעשה ויופיע גם הכינוי „קדושים“. אני, אשר הייתי שם, ידעתי, כי לא קדושים היו אנשי המקום. קרבנות חסרי ישע היו, אפילו לא עמדו על נפשם. מאחר שאיש לא פילל מעולם, כי תבוא שעה ויוכרחו לעמוד על נפשם. הצעירים מבני המושב, אלה המוכשרים להלחם, כולם היו במקומות אחרים אותה שעה: בחזיתות.

לא, אני לא זכיתי שם בתואר „שלגור“. גם עבודתי, כמו שאומרים, לא הוכתרה בהצלחה יתירה. תחילה, בימים הראשונים, נדמה לי שאני מגלה גדולות ונצורות על כל צעד ושעל. אלא שדווקא הדברים שנראו לי כמענינים ומלאי תעלומה וראויים להכתב על ספר, נפתרו תמיד כפשוטים ביותר, היו כקול־נפץ אדיר שבא מתוך שק־נייר שבידי תינוקות. כך מדמה הייתי תחילה, שהרי מן הסתם יש דברים בגו, אם יהודי צנוע ושתקן כר' לייבצ'ה מגיד נקרא בפי כל בני המושב בשם „המגיד“, אלא לאחר ששאלתי את מי ששאלתי לשורש הדבר, נאמר לי בתכלית הפשטות שמגיד הוא שם משפחתו. וה"א הידיעה לא באה לו אלא מתוך שיגרה שבידבור. באורח כזה או כיוצא בזה, היו נפתחים לפני כל הדברים, שראיתי בהם כעין תבלין ל„נושא“. לא עברו ימים רבים ונסתבר לי, שחי אני עם אנשים פשוטים העובדים עבודה קשה, עבודת חולין, בשדה, בכרם, ברפת ובלול, העמלים בשעה שהם עמלים ונחים בשעה שהם נחים, העושים כל מה ששאר בני אדם עושים, ושיש להם, מן הסתם, חיי נפש מורכבים, אלא כדי להכנס לפני ולפנים צריך אדם לחדור לעורם פנימה, לעניניהם הפעוטים ביותר, או להיות מחונן אותה ראייה מיוחדת, החודרת מעבר לעורם, אשר אני נתעיתי פעם לחשוב שהיא ראייתי.

בעלי־הבית שלי, אלה אשר בצריפם התגוררתי, היו כמעט תמיד עייפים מאד, מיעטו בדברים, והיו מרוצים כשהניחום לנפשם. היו, כמובן, כמה אנשים באותו מקום שביקשו את קירבתי, בייחוד כשהייתי עדיין פנים חדשות. הגננת, למשל, ברכה הגננת, בחורה שהגיעה לפרקה והרכבו והרואה עצמה „מעניינת“ ביותר לעומת בני המקום, היתה נוהגת בעת הראשונה לסור לחדרי לעתים קרובות — יתר על המידה, לטעמי. והמורה ישראל ישראלי היה בא לשאול ספרים ולהחליף דעות על ספרות, להראות לי, דרך אגב, את שני השירים שלו שנדפסו לפני שתיים־עשרה שנה באחד המוספים הספרותיים ואת שאר שיריו שעודם בכתובים. עלי להודות שהביקורים הללו היו לי למעמסה. גננות שהגיעו לפרקן הכרתי גם לפני כן, ומורים שהדפיסו חרוזים גודמנו לי בחיי לא אחת. לא למענם באתי אל המושב הנידח הזה. אמנם לא דחיתי אותם בגסות, שאין זה ממדוטי, אלא שהיה, מן הסתם, משהו במנהגי עמם שגרם להם אכזבה מרה ועד מהרה הניתוני לנפשי. יתר אנשי המקום, כאמור, זרים היו לי, אך לא סלדו מפני ולא ראו אותי כפגע רע. בתכלית הפשטות: התרגלו אלי, כאשר יתרגל אדם לאיזה חפץ בפינת דירתו, שאין לו כל תכלית שימושית, ואפשר אינו מתאים למקום שהוא מונח בו, אלא מכיון שהניחוהו שם, הריהו מונח ואפילו שלא במקומו.

אין תימה, איפוא, שלבי הלך אחרי הרופא ועיני תרו אחרי הסנדלר. שני אלה היה בהם מן הגוון המיוחד, שהוא עשוי אולי לתת לי כל מה שלא נתנו לי שאר בני המושב.

הרופא משך את לבי בעצם הופעתו, בדמותו הארוכה וראשו הנטוי מעט קדימה, בצווארו הארוך, בהילוכו המפורז. משהו בו הזכיר את היען, אך יתר על כן נמשכתי אחרי טוב-לבו העיקש ומסירותו הפשטנית לעבודתו; ואולי נמשכתי אחרי זה, שהוא היה כהמשך של סיפור ישן נושן על רופא-כפר ששמעתי וקראתי: עודו חי, כביכול, מחוץ לזמן, הישגיו ומגרעותיו, הולך ברגל בדרכים, דואג לילודות, נרכן על מטותיהם של תינוקות חולים. איני יודע כיצד לבטא זאת: לא היה בו שום דבר שאינו מתקבל על דעתו של אדם פשוט, אף על פי כן היה עטוף, כעין מסחורין של מקצועו, במסורת ישנה נושנה... ואפשר שאין הדבר כך, אולי הריעות שהיתה בינו לבין הסנדלר היא שהגבירה את התענינותי ונתנה בי את הרושם הזה, שכן ברור היה לי, כי ד"ר סגלמאן הוא ידידו של הסנדלר.

את שמו של הסנדלר איני יודע. מעולם לא שמעתי איש קורא לו בשמו, אף על פי שהיה מעורב עם הבריות, היו אומרים לו „אתה" בלבד. אולי משום שלא היה מקרה שיהיה צורך לקרוא לו ממרחק-מה, בכל מקום שנדרש, הופיע בשעתו, תמיד היה במקום, בכל מקום שהיה, אדם גדול, רחב, חסון היה הסנדלר, ממעט בדברים, ויפה מאד בשעת עבודתו. לא יכולת שלא לשים לב לידינו הנבונות בשעה שהיו תוקעות מסמרים קטנים בסוליה, אפילו דוקטור סגלמאן לא התאפק פעם ואמר לו במעמדי:

„מביט אני בידך ותמיד אני חושב: איזה מנתח יכולת להיות!"

הסנדלר נשא אליי את עיניו החומות-בהירות והפטיר בשלוה: „גם נעלים דרושות להם לבני אדם".

קולו היה נבון כידי, מעורו לא הרימו, אך יכולת לנחש שקול אדיר לו, פעם שאלתי אם הוא יודע לשיר, ענני שאינו יודע לשיר, אבל שומע הוא שירים בחפץ-לב.

ברי היה לי, שלא היה סנדלר כל ימיו, בשיחותינו נסתבר שהוא איש בעל השכלה רחבה למדי, מיטיב לדעת כמה שפות אירופיות, קרא בודאי יותר ממני, וראה הרבה ערים וארצות. הוא לא הסתיר דבר זה, לא היתמם ולא העמיד פנים של „בעל מלאכה" בלבד, אך מעורו לא התגדר בידיעותיו ללא צורך, בתכלית הפשטות, ניכר היה בו, שאיננו מיחס לכל הדברים הללו חשיבות כלשהי, וכי דברים אחרים לגמרי חשובים בעיניו. וזה הדבר שלא הניחני להתקרב אליו קירבה של ממש, לעתים הייתי מרבה לחשוב עליו וחשדתי בו, שמא הוא, במסווה סנדלרותו, יושב כאן וכותב את הספר אשר אני לא אצליח לכתוב אותו, עם זאת אמר לי לבי שההנחה הזאת מופרכת היא מעיקרה, שכן חי הוא, ללא ספק, בעולם שהנו תמציתי הרבה יותר מעשיית ספרים, ואולי דבר זה הוא שפגע בי וביטל את עצם ישותי בפניו.

כשם שלא ידעתי את שמו, לא ידעתי את מוצאו, מדבר היה תמיד בלשון נקיה, המלים יצאו מפיו מהוקצעות, ברורות, מובנות מאליהן, בלי שיירים של מבטא מסויים, לא מטושטשות ולא מצוחצחות יתר על המידה, דיבור זה כאילו הדגים את התביעה: דבר בלשון בני אדם! יכולתי לשאלו למוצאו, ואין בי ספק שהיה אומר לי, אך משום-מה לא העזתי לשאלו שאלות, וכמוני כן יתר בני המקום, איש לא ידע עליו פרטים, וזה אף על פי שאהוב היה על הבריות, הילדים לא עברו על פניו אף פעם בלי להתעכב, והוא לא איש חיוכים היה ומעולם לא החניף לשום אדם, ואולם היה בו דבר-מה אשר הביא את הבריות לידי הרגשה של רווחה, דבר אשר רק עכשיו נסתבר לי מהו.

כשיצאנו לדרךנו, הצעתי שנשא את התינוק בזרועותינו תליפות, אני והוא, ד"ר סגלמאן כבר היתה בידו מזוודתו הקטנה, אך הכבדה למדי, הסנדלר לא ענני דבר, לא ניסה לשדלני

שאינן כדאי לעשות כן, שהוא לבדו ישא את התינוק. אדרבה, אחרי שעברנו כיברת דרך והזכרתיו, מסר את התינוק לידי בלי אומר ודברים.

כרוב הגברים הרזוקים יש בי אותו רגש של אהבת-ילדים שהוא מופשט לגמרי. מחייך אני כשמספרים לי חכמות-ילדים ונהנה אני מזיו פניהם של תינוקות בריאים. אבל כשצריך אני עצמי לעשות משהו בתינוק, ידי רפות וכל הענין הוא למעמסה עלי. כשחשתי את התינוק בזרועותי, נסתבר לי מיד שלא אוכל ללכת בדרך עמוס משא זה. חששתי להניע אבר, נדמה היה לי שאלחץ אותו, שאכאיב לו, שאפיל אותו, או, לפחות, שאעיר אותו מיד עם פסיעה ראשונה. הסנדלר התבונן בי רגע קט, ובלי אומר ודברים, כשם שמסר לי את התינוק כך חזר ולקח אותו ממני. הדבר המפליא הוא, שלא הרגשתי בשעת מעשה שום הרגשה של בושה ושום צורך להצטרף. תנועותיו היו פשוטות והבעת פניו היתה שליווה, וממנהגו מסתבר מיד, בלי לעורר כל חשש בלבי, שעצם אי-ידיעתי לשאת תינוק הוא דבר טבעי בהחלט, ושאינן בכך שום בושה, ושום אדם בעולם אינו תובע ממני דווקא לשאת בזרועותי תינוקות בני עשרה חדשים. אז הבינתי על שום מה אהבו הבריות את הסנדלר ומה היה עיקר קסמו ועיקר תבונתו: העובדה שהוא עצמו עשה הכל היטב ובאורח הנכון ביותר, ושמעולם לא היה מביא אדם ששגה במעמדו לידי הרגשה, שעשה משהו שלא כהלכה...

כך הגענו לאותה פרשת-דרכים, רק אחרי שישבנו מעט החילוטי לחוש ברגלי הפצועה. ידעתי שהכאב עוד יגבר, אך השתדלתי שלא לדבר בכך, גם לא היה לי כוח לדבר. שמעתי כיצד ד"ר סגלמאן שואל את הסנדלר ברמזו כלפי התינוק:

„ומה נעשה בו?”

„אמסור אותו לאשתי”, אמר הסנדלר ושתק שתיקה של כלום.

ראיתי שד"ר סגלמאן תקע בו מבט תמה.

הסנדלר סיים:

„היא תספל בו לפי שעה”.

אפשר שגם ד"ר סגלמאן לא ידע שהסנדלר הוא בעל לאשה. מחר הדבר, אני מעודי לא חשבתי עליו כעל אדם נשוי. משום-מה בטוח הייתי שאדם בודד הוא. וגם עכשיו לא יכולתי, בשום פנים ואופן, לצייר לעצמי אשה שהיא אשתו. אולי משום שאי אתה יכול להעריך את גילו של הסנדלר, שפניו החסונים והגדולים יש בהם בגרות, אך אין בהם סימני גיל. אפשר הוא בן שלושים ושמנונה, ואפשר הוא גם אדם בריא מאד המתקרב לשנתו הששים. ושוב אי אתה יודע מה עליך לדמות בנפשך, אשה צעירה כבת עשרים או זקנה כבת ששים.

משהו החל מרצד לנוכח עיני. הדרך שליידנו החלה סובבת וסובבת. פתאום קם בית בצדה של הדרך ועל סף הבית הופיע ר' לייבצ'ה מגיד והתחיל מצעק שיחזירו לו את התינוק. אני רצתי אל בית שמעבר מזה, שם ישבה אשתו של הסנדלר, שהיתה צעירה, צעירה ויפה. שתי צמות בהירות יורדות לה מעברי פניה, היא היתה גלוית חזה והיניקה את התינוק. רצתי אליה לקחת את התינוק מידיה, אבל התינוק נעלם, ומצאתי עצמי מלטף בידי את שדיה החשופים והיא היתה צוחקת ואמרת לי: „זה של הסנדלר, זה של הסנדלר”. אז נכנס הסנדלר ובידיו היו נעליו של תינוק. החלה היא נועלת על רגלי את נעלי התינוק והוא עמד ממול ואמר: „הוא לא ירחיק לכת, הוא לא ירחיק לכת!” אבל היא היתה נועלת על רגלי את הנעל הזעירה, היתה אומרת „קליגולה, לך!” ורגלי היתה כואבת עד מאד...

בקושי ניצרתה את ראשי, וראיתי שנרדמתי בשבתי על האבן, ושד"ר סגלמאן טורח על ידי לעשות מעין תחבושת לרגלי...

„התוכל ללכת?“ שאלני בלחש כאילו עדיין הוא מפחד להעיר אותי.

„ישנתי זמן רב?“ שאלתי.

„לא. רק דקות אחדות.“ אמר הסנדלר. „התוכל ללכת? עלינו להמשיך בדרכנו. כי הוא

יתעורר והיה רעב.“ רמז כלפי התינוק.

„אשתדל.“ אמרתי ונסיתי להציב את רגלי.

„יש לך חום?“ אמר ד״ר סגלמאן. „אבל מן הישיבה כאן לא ניוושע. בדרך אולי נתפוס

איזו מכונית. הכאב חזק מאוד?“

„אפשר לסבול.“ אמרתי. רק עכשיו הרגשתי מה חזק היה הכאב ברגלי.

הם עזרו לי לקום. ואני קמתי. הסנדלר מסר את התינוק לד״ר סגלמאן. והוא לקח את מוודתו ביד אחת, וביד שניה היה תומך כי. לאמיתו של דבר, כמעט נשאני. היתה עצמה בזרועו. והיה רוך בדרך שבה החזיק בי.

באמת לא הלכנו שעה ארוכה עד שיצאנו לדרך המלך. ומכונית ראשונה שפגשנו והיתה ריקה — מכונית פרטית שנסעה לקראתנו — נעצרה מיד כשהרימותי את ידי. אכן היתה זו מן הסתם, תהלוכה משונה למדי: גבר אחד נושא תינוק, וגבר שני, יחף, נושא אדם מבוגר. כשאמרנו לבעל המכונית מאין אנו באים, הביט בנו כאילו חוזרים היינו מפתחי העולם הבא. לא היינו, כפי שנסתבר, מבשרי הבשורה, ראדיו של בוקר כבר הודיע מה שאירע במושב. מן הסתם טילפן מישו מן המושבה הסמוכה — סימן שבמושבה הסמוכה לא קרה דבר. יכולנו לחסוך לנו את הדרך...

הסנדלר ביקש מעם בעל המכונית שיסיענו: אותי בלוויית ד״ר סגלמאן לבית החולים הקרוב, אותו רק עד פתח המושבה שבתיה כבר נראים מן הגבעה, ביתו שלו אינו רחוק. הוא יקח את התינוק ויגיע ברגל. אין צורך בסיבוב מיוחד.

בשעה שהושיבוני במכונית עשיתי איזו תנועה נמהרת, שגרמה לכאב עז עד מאד והכרתי אבדה.

כאשר נתעוררתי, כבר הייתי מוטל על גבי דרגש ארוך בבית־חולים. דוקטור סגלמאן צמד לא הרחק ממני והסביר משהו לרופא ולאחות.

„איפה הסנדלר?“ שאלתי.

הוא חיך אלי: „הלך הביתה“.

„והתינוק?“

„התינוק אתו“.

אחר כך הניף לי ידו, פלט: „יהי טוב“.

הלך.

נשארתי לבדי בבית החולים.

שכבתי בבית החולים יותר משבועים, פצעי הישן נפתח ופצע חדש נתוסף עלי, היתה גם איזו דלקת, ועל פי רוב היה לי חום גבוה. לעתים הייתי מדמדם והייתי רואה בדמדומי את המושב בחורבנו, את התינוק, את הסנדלר הקופץ מעל ללהבות ונושא בידו כתבים. פעם חלמתי שאני שוכב בביתו של הסנדלר והוא יושב אל פסנתר גדול, פתוח, ומנגן פוגה ופנטסיה של באך. איך זה לא עלה דעתי, הייתל' נווה בעצמי, הלא אני צריך הייתי להביא מיד שהוא פסנתרן. אחר כך באו להבות השריפה ואכלו את הפסנתר...

כיון שהתחלתי להתלים פסקו חלומותי. שוכב הייתי בחדר קטן, מטתי קרובה לחלון ודבר זה הניתני להרגיש עצמי מרוחק מעט ממיטותיהם של שכני החולים. אגב, הם שני החולים

האחרים, היו נטולי הכרה על פי רוב. אחד מהם, רזה ושחור, כנראה תימני, היתה באה אליו אם זקנה ונערה צעירה מאד, תבלול על עינה האחת — היו יושבות בצד מיטתו והיו מדברות אליו, היינו הזקנה היתה מדברת והצעירה היתה מביטה בו דומם. אך הוא לא הקשיב, רק לעתים פלט גניחה כבדה.

אלי לא בא איש לבקרני, זה היה דבר טבעי למדי בעיני. שכן אין לי אנשים קרובים ממש, ומכרי, אפילו לבם טוב עלי, אינם מקורבים לי עד כדי לטרוח ולבוא מן העיר אל בית החולים הזה שהוא במושבה. לכן לא ציפיתי לבוא איש מהם, אך משום־מה הייתי מדמה בלבי שהסנדלר יבוא לדרוש לשלומי. מאד משתוקק הייתי שיבוא. עתים חלמתי בהקיץ שבא עם אשתו וישב אצל מיטתי. ידעתי, שאפילו יבוא לא ידבר דברים הרבה, אך משום־מה נהיר היה לי שבביקור־חולים זה תהיה ישועתי, שיתגלה לי אולי משהו, שהבריות קוראים לו: תכלית החיים. היה זה כאילו שמור עמו בשבילי עוד סוד אחד, וכשאדע את זה אדע את הכל. אבל הוא לא בא.

ביום שבו הודיעתני האחות, כי למחר רשאי אני לצאת את בית־החולים, נזכרתי שהביאוני יחף, וביקשתי שתשלח משהו למושבה לקנות לי נעלים.

„אה, כן, אני שכחתי“, אמרה האחות. „הלא הביאו לך נעלים“.

„מי הביא?“ שאלתי בתמיהה ובחרדה, חושש שמא לא הענה לי מה שפיללתי. הביטה בי כהבט במי שאינו יודע מה הוא סח, וענתה בקוצר־רוח, כאם המשיבה לילד טרחן על השאלה „מי עושה נעלים?“ „הסנדלר“.

הרגשתי הרגשה של שמחה גדולה ומיד אחר זה הקפה עלי אכזבה שלא יכולתי לעמוד

בסניה —

„אבל מדוע לא אמרת לו...“ מלמלתי, „מדוע לא שאלת אותו...“

„שאלתי, שאלתי“, נכנסה לתוך דברי, „הוא אמר לי שהחשבון סולק...“

הפיתוחים מעשה ידי
אהרון גלעד